

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Володимир Володимирович ТИМОШКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0003-1334-4531>*

Діяльність з досудового розслідування, зокрема воєнних злочинів, неможливо уявити без прийняття відповідних процесуальних рішень. Це пояснюється тим, що досудове розслідування є однією із стадій кримінального провадження, підстави та процесуальний порядок якої визначений у кримінальному процесуальному законодавстві. Зокрема, згідно з ч. 1 ст. 110 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України «процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду» [1].

У науці кримінального процесу можна знайти наступні підходи до трактування терміну «процесуальні рішення»: «виражений у встановленій законом формі індивідуальний правозастосовний акт, в якому компетентні державні органи і посадові особи у встановленому законом порядку з метою вирішення правових і кримінологічних завдань кримінального судочинства надають відповідні на питання, що виникли по справі, і виражають владне волевиявлення про дії або бездіяльність, що впливають із встановлених на момент винесення рішення фактичних обставин справи і приписів чинного законодавства» [2, с. 24]; «правовий акт, в якому слідчий, у межах своєї компетенції у встановленому законом порядку, виражає у вигляді державно-владного веління висновки про виконання (або невиконання) конкретних процесуальних дій, що зумовлено необхідністю досягнення завдань кримінального судочинства та вимогами закону стосовно фактичної ситуації» [3, с. 62]. З наведеного помітно, що «більшість науковців єдині у тому, що процесуальні рішення є процесуальними актами» [4, с. 208].

При цьому, враховуючи, що предметом представленого дослідження є особливості процесуальних рішень, які приймаються під час досудового розслідування воєнних злочинів, особлива увага буде приділена процесуальним рішенням, які приймаються прокурором, слідчим, слідчим суддею.

Як зазначається у ч. 3 ст. 110 КПК України «рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймається у формі постанови». Разом із тим законодавець акцентує увагу на тому, що «постанова виноситься у випадках, передбачених КПК, а також коли слідчий, дізнавач, прокурор визнає це за необхідне» [1]. Крім того, аналіз указаної статті демонструє, що «обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування» [1]. Однак у вказаній нормі не згадується таке важливе процесуальне рішення як повідомлення про підозру. Як слушно з цього приводу

зазначає С. Шульгін, «важливість цього процесуального рішення характеризується як мінімум двома чинниками. По-перше, це зміна етапу (хоча закон його визначає як нову стадію) кримінального провадження, по-друге, поява особи зі статусом підозрюваного» [5, с. 210]. Щодо процесуального рішення слідчого судді, то його законодавець відносить до судових рішень, які приймають у формі ухвали.

Стосовно особливостей прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування воєнних злочинів насамперед зазначимо, що такі рішення приймаються з урахуванням установлених кримінальним процесуальним законодавством вимог. При цьому варто наголосити, що, крім загального порядку прийняття процесуальних рішень, законодавець визначив особливості їх прийняття в окремих видах кримінального провадження та в умовах воєнного стану. Окремо відзначимо, що питома вага воєнних злочинів документується та розслідується в умовах дії правового режиму воєнного стану, що безумовно слід ураховувати під час планування, організації та здійснення їх досудового розслідування.

У представленому дослідженні окреслимо основні аспекти, які повинні враховуватися під час прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування воєнних злочинів:

1) за загальним правилом досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей про вчинення воєнного злочину до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ч. 2 ст. 214 КПК України). Проте «у разі введення воєнного стану та якщо відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань – рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що вноситься відповідна постанова <...> Відомості, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, вносяться до нього за першої можливості» (п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України) [1];

2) за умови введення правового режиму воєнного стану та за відсутності об'єктивної можливості «виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 КПК, – такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором. Рішення керівника органу прокуратури приймається у формі постанови та має містити обґрунтування правомірності здійснення ним повноважень слідчого судді» (п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України) [1];

3) «під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні» воєнних злочинів, передбачених ст. 438 Кримінального кодексу України, за наявності ризиків, наведених у ст. 177 КПК України, застосовується такий запобіжний захід як тримання під вартою [1];

4) рішення про зупинення досудового розслідування приймається за наявності підстав, зазначених у ч. 1 ст. 280, п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК України. Зокрема, під час розслідування воєнних злочинів, зазвичай, підставами для зупинення досудового розслідування є оголошення підозрюваного в розшук; наявність необхідності виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва; наявність об'єктивних обставин, що унеможли-

люють подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану; прийняття уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та надання підозрюваним письмової згоди на проведення такого обміну; відсутність об'єктивної можливості подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності [1];

5) на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо воєнних злочинів, передбачених ст. 438 КК України, «стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук» [1] приймається рішення про проведення спеціального досудового розслідування.

Отже, процесуальними рішеннями під час досудового розслідування є правові акти, які приймаються уповноваженими суб'єктами з підстав і у порядку, визначеному кримінальним процесуальним законодавством, задля забезпечення ефективності такого розслідування і вирішення завдань кримінального провадження. Під час досудового розслідування воєнних злочинів суб'єктами прийняття процесуальних рішень є прокурор, слідчий, слідчий суддя. Особливості прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування воєнних злочинів зумовлені такими чинниками: такі рішення приймаються з урахуванням установлених кримінальним процесуальним законодавством загальних і спеціальних вимог; введенням і дією правового режиму воєнного стану. умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
2. Глинська Н.В. Обґрунтування рішень у кримінальному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2003. 238 с.
3. Берназ В.Д., Смоков С.М. Рішення слідчого (криміналістичний, процесуальний та психологічний аспекти): монографія. Одеса: Одеський юрид. ін-т НУВС, 2005. 150 с.
4. Шульгін С. Поняття процесуального рішення слідчого, прокурора на стадії досудового розслідування. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 206-210. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5315.2019.7.37>.
5. Шульгін С. Види процесуальних рішень слідчого та прокурора. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 208-214. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5315.2019.8.39>.